

PRILOG POVIJESTI GRADSKJE LIMENE GLAZBE U KRIŽEVCIMA DO 1982. GODINE

OTTONE NOVOSEL

Tomislavova 27, HR – 48260 Križevci

Stru ni lanak

Professional paper

Primljeno/Received: 11.11.2005.

Prihva eno/Accepted: 15.12.2005.

Preko 170 godina u Križevcima se organizirano školuju glazbenici. Zahvaljuju i i nekadašnjem Glazbenom zavodu kao prete i današnje Glazbene škole Alberta Štrige, ali i vrsnim stru njacima koji su u grad pod Kalnikom došli s uglednih europskih konzervatorija da bi pou avali i vodili budu e glazbenike. etvorica eških kapelnika došli su u Križevce s diplomom konzervatorija u Pragu, a jedan poljski s konzervatorija u Berlinu. Nakon Prvog svjetskog rata brojni su se esi zapošljavali u Križevcima u javnim službama pod uvjetom da sviraju u Gradskoj limenoj glazbi. Stvoreno je bogato glazbeno naslje e i dosegnuta glazbena kultura koju promi u orkestri, sastavi i pjeva ki zborovi.

Klju ne rije i: limena glazba, kapelnik, konzervatorij, orkestar, Križevci, povijest

Jedan dirigentski štapi s plo icom na kojoj je urezan datum 11.11.1911. podsje a na Josipa Jellineka, jednog od pet kapelnika s diplomom konzervatorija koji su vodili križeva ku limenu glazbu, a štapi je kao znamen glazbenika dobio kada je završio konzervatorij u Pragu. Osim pana Jellineka još su trojica kapelnika stigla u Križevce s uglednog eškog konzervatorija, dok je peti glazbenik diplomirao na konzervatoriju u Berlinu. Sva petorica s diplomom glazbenika krajem su 19. i po etkom 20. stolje a doselili u Križevce, ponajprije vo eni trbuhom za kruhom, ali i željom da ste enu vrhunsku glazbenu naobrazbu prenesu na mla e ljude, makar i izvan granica svoje zemlje. Nije ih smetalo ni nepoznavanje jezika, jer oni su poznavali univerzalni jezik, onaj glazbeni. Od kapelnika Jellineka štapi je naslijedio križeva ki eh Zvonko Richter koji ga je prije nekoliko godina darovao prof. Branki Peremin-Špoljar, današnjoj ravnateljici Glazbene škole Alberta Štrige i dirigentici Hrvatskog pjeva kog društva „Kalnik“, a koje je ove godine navršilo 105. obljetnicu postojanja, okrunivši je srebrnim odli jem na 38. susretu hrvatskih pjeva kih zborova u istarskom Novigradu. Spominjemo i taj uspjeh kao dokaz bogatog naslje a nekadašnjeg križeva kog glazbenog života koji nije nastao pukim slu ajem, nego sustavnim radom i marom vrhunskih glazbenih u itelja, me u kojima su bila i etiri kapelnika gradske glazbe s praškog konzervatorija i jedan iz Berlina. Put im je prvi otvorio Jan (Ivan) Laskar, ro en u svibnju 1823. u eškom gradu Pardubice, koji se spominje od 1856. kao u itelj

pjevanja na pu koj školi u Križevcima, te kao voditelj pjeva kog društva „Zvono“ i kao prvi kapelnik gradske glazbe.

Jan Laskar je vodio glazbu sve do svoje smrti 3.lipnja 1881. godine. Od njega je dirigentsku palicu preuzeo Jan (Ivan) Jerabek, ro en 1848. u eškoj, u gradu Hrmanici ili tadašnjem Koeninginhofu. Postao je gradski kapelnik 1882., a uz to je svirao i kao gradski orguljaš u crkvi. U Križevcima je zasnovao obitelj, a umro je 1888. Prema dostupnim podacima gradska je glazba djelovala nekoliko godina dok gradska vlast u vrijeme na elnika Dragutina Grdeni a (1886.-1888.) nije ocijenila da troškovi njezina održavanja prelaze mogu nosti pa je raspuštena. No, Križev ana je glazba nedostajala, jer je u to vrijeme s pjeva kim društvima „Zvono“ i „Plug“ bila pokreta i nositelj društvenoga života. Uveli avala je svojim nastupima prigodne manifestacije i blagdane, zabavljala na plesnim ve erima i nedjeljnim matinejama u parku na Zrinjskome trgu, današnjem Trgu Antuna Nem i a. Na poticaj odvjetnika Vilima Breyera , predsjednika pjeva kog društva „Zvono“ i vije nika Karla Koriti a, gradska je glazba ponovno obnovljena, na zadovoljstvo samih glazbenika i radost Križev ana. Ravnanje je preuzeo kapelnik Vrzal, porijeklom eh, koji ju je vodio kra e vrijeme, kako to u svojim zapisima navodi Zvonko Richter (Richter 1982), eški ak i glazbenik, koji je kasnije i sam vodio gradski orkestar. On spominje da je nakon Vrzala glazbu

preuzeo kapelnik Pospišil, no, prema jednom drugom izvoru od 3. ožujka 1907. godine iz Hrvatskog pjeva kog društva „Zvono“, (HPD Zvono, 1907) ini se da je Vrzala naslijedio etvrti kapelnik s praškog konzervatorija, Julio Schwarzer, ro en 4. velja e 1865. u Bistrici u Moravskoj, koji je u Križevce došao 1889., a uz vo enje gradske glazbe bio je i orguljaš u župnoj crkvi. U Križevcima se kapelnik i oženio. Od 1904. do 1906. gradski je kapelnik Jakob Kamieniczny, ro en 1875. u poljskom gradu Poznanyu, koji je završio konzervatorij Rothov u Berlinu. Neko je vrijeme bio dirigent opere u svom rodnom gradu. Doselio je u Hrvatsku na poziv da bude zborovo a „Glazbenoga društva“ u Gospi u, a kad se to društvo raspustilo preselio se u Koprivnicu radi zamjene bolesnog kapelnika tamošnje gradske glazbe, da bi se potom nastanio u Križevcima.

Nema nikakve sumnje da su Laskar, Jellinek, Jerabek, Schwarzer i Kamieniczny vode i križeva ku gradsku glazbu ostavili za sobom duboki trag i, recimo tako, dali europski štih svojim glazbenicima, jer Prag je u to doba bio jedna od europskih kulturnih metropola. No, nešto emo kasnije o njihovim nasljednicima i daljnjoj sudbini križeva ke pleh ili limene glazbe, kako su je Križev ani zvali od milja. Krenimo od po etka, u doba kad je u Križevcima postojala glazbena škola, koju nekadašnji u itelj Kvirin Vida i spominje u svojoj knjižici *Topografi no-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, tiskane 1886. u izdanju Tiskare Gustava Neubergera. Vida i smatra da je glazbena škola osnovana prije 1829. godine kada je kraljevski nadzornik narodnih škola zatražio da se ona izmjesti iz glavne pu ke škole jer je navodno smetala javnom predavanju. (Vida i 1993.) Tu ostavljamo Vida i evu knjižicu i prelistavamo knjižicu nekadašnjeg križeva kog gradskog fizika, ali i pisca i kroni ara dr. Frana Gundruma Oriov anina, pod naslovom *Do ek bana Jella i a u Križevcu dne 11. srpnja godine 1848.*, tiskane u Zagrebu 1904. U njoj dr. Gundrum na osnovi starih kronika rekonstruira posjet bana Jella i a Križevcima u ljeto 1848. Pritom nas više zanima njegov opis gradske glazbe koju je te 1848. vježbao kapelnik Andrija Stech. Svirali su kroja Mirko Pavli ek flautu, gradski lugar Tiburcij Grloci mali g-clarinet, Ferdo Vuki es-clarinet, Dominik Gros prva tromba, Franjo Dežman, staklarski obrtnik e-clarinet, Marko Breyer, ravnatelj Gradske štedionice svirao je šumski rog. Gundrum piše: *Tamo u tvrdji, u širokoj Zakmardijevoj ulici, koja je vodila od župne crkve spram Gornjegega grada,*

željno je ekalo gradsko zastupstvo, pa glazba „Purgerkoraca“, kojoj je na elu glazbovo a, sapunarski obrtnik Filip Muessig, a s njom vješto upravljao gospon vezdašnji Mužike, direktor ili kapelmeister Andrija Stech. Ovaj kao da je naslu ivao da e te godine imati ast sa svojom glazbom pred glavarom zemlje svirati, zahtijevao je ve u mjesecu ožujku 1848. da se glazba svim potrebnim glazbalima providi. Za to je 21. ožujka predložio da se dva tanjera za tursku bandu nabave i da se iz instituta uzme 25. for. srebra jer gospon kapelmeister, koji kriv biti ne bi rad, ako zbog pomanjkanja tanjerov ovih, mužiku s turskom bandom deržati ne bi mogel pri khoru prose i .... (Gundrum 1904:10-11). Toliko Gundrum o „Purgerkorcima“ i sve anom do eku bana Jella i a u Križevcima 1848.

Vratimo se opet Kvirinu Vida i u i njegovoj knjižici o Križevcima iz 1886. On spominje glazbenu školu 1864. kada je ona ponovno pripojena glavnoj školi *te je u njoj podu avana mladež u raznih glasbilih po 10 sati tjedno*. Dvije godine kasnije, 1866., glazbena je škola opet iseljena iz glavne škole, ali je 1869. *opet uvedena i pod ravnateljstvo glavne škole stavljena*. Vida i kasnije navodi da je 1871. *slobodno ovogradsko zastupstvo odredilo nagrade u iznosu od 10 stot. Za mladež koja e se odlikovati polazkom i napredkom u glazbenoj školi*.

Zanimljiv je prikaz nekadašnje križeva ke glazbe nakon imenovanja kapelnika Kamienicznog objavljen 13. sije nja 1906. u 3. broju na prvoj stranici *Križev anina*, tjednika za gospodarstvo, zabavu, pouku, obrt i trgovinu, u nakladi Knjižare Gustava Neubergera.

Citat je podulji, ali zaslužuje da ga objavimo u cijelosti, jer je prili no pou an i ukazuje na pitanja i probleme koji nikad ne zastarijevaju. To više jer je autor komentara o igledno dobro poznao odnose i prilike u tadašnjoj gradskoj glazbi.

Ovim imenovanjem nastaje u životu i djelovanju naše gradske glazbe novo razdoblje, pak držimo da je sada prilika da u kratko o toj gradskoj instituciji prozborimo. Stariji se gradjani s ponosom spominju onih vremena, kada se je naša glazba mogla da u svakom pogledu m jeri sa najboljim pokrajinskim glazbama, i kad je odlikovana bila, da pred više godina prigodom jedne sve anosti svira u Zagrebu u Maksimirskom perivoju. Takav se laskav sud ne može žalibože da stvori o glazbi, kakova je ona danas, ne možda za to, što bi držali, da osoblje

glazbe ne bi odgovaralo svojoj zadaći, ve iz razloga, koje kanimo eto u kratko navesti. Kako je svakom ovdje poznato, dugim je nizom godina bio kapelnikom ove glazbe g. J. Pospišil, ovjek odan glazbi dušom i tijelom. Držimo, da ne emo pogriješiti, uztvrdimo li, da je napon i cvat fizi noga njegovoga zdravlja, zna io napon i cvat gradske glazbe. Spopala ga žalibože teška bolest, ali on je dokle god je mogao, svoju dužnost vršio zdušno i savjestno. Ako su mu i smalaksale sile, volja mu bijaše velika. A za smalaksalim kapelnikom smalaksala je i glazba. Nezadovoljstvo glazbenika uzrokovala je i okolnost, što su glazbala bila stara, trošna i neuskadjena, te se i kraj najbolje svirke nisu mogli posti i željeni uspjesi harmonije. Uzme li se još na um, da glazbenici nisu u određene rokove dobivali ugovorom im zajam ena odijela i da su u posljednje doba kod raznih sve anosti morali da nose vlastita odijela, što je svakako smetalo oku gledati šarolikost odjela u „uniformiranom“ zboru, onda je lagano shvatiti, da je neminovno moralo do i do pitanja, što je bolje, ili gradsku glazbu reorganizirati, ili ju ponovno raspustiti. Dobro je, da se je sadanja gradska uprava odlu ila za prvo i prvi korak u inila time, da je namjestila kapelnika.

Naš grad treba glazbu, te je gradska uprava dužna, da i toj instituciji posveti svu pažnju i da nastoji, da ju što više usavrši. Nemamo sre e, da u sredini svojoj imademo vojni ku glazbu, ali za to ipak svaki osje a potrebu, da kadkada uje i glazbu (razumije se dobru).

Glazba uveli aje razne crkvene i svjetovne sve anosti, trebaju ju doma a društva za sudjelovanje kod koncerata, za svirku kod plesova. Raspustom glazbe spala bi ionako slaba javna društvenost na ništicu, jer nov ana sredstva pojedinih društava ne bi dotjecala, da si na svoje zabave zovu vojni ku glazbu iz Belovara ili iz Zagreba, jer su iste zbog transporta razmjerno vrlo skupe, a kraj toga bi društveni naš život posve ovisio o zahtjevima re enih gradova, jer bi glazbe tamošnjim društvima u izboru dana zabava, svakako davale prednost. Istina je, da su s reorganizacijom nužno spojeni i neki troškovi, koji ali nisu utaman ba eni, jer je novac izdan u jednu potrebnu gradsku svrhu. Trebat e nabaviti njeka nova glazbala, njekoja popraviti i udesiti, pobrinuti se, da se osoblje glazbe upodpuni sa nekolicom novih glazbenika i napokon gledati, da glazbenici budu što prije jednoli no obu eni. Novom kapelniku neka bude preporu eno, da sve

svoje sile uloži u procvat i napredak gradske glazbe, jer e onda sjegurno na i za to priznanje u gradjanstva, a lanovi glazbe, da uz novoga kapelnika svojski prionu, da se glazba, u kojoj služe, bude opet s punim pravom ubrajala medju ponajbolje pokrajinske glazbe. Gradjanstvo e sjegurno s ljubavi pratiti svaki i najmanji napredak ove po društveni život nužдне institucije. (Križev anin 1906:1)

Toliko o križeva koj glazbi prije stotinu godina u tadašnjem križeva kom tjedniku.

Kapelnika Kamienicznja zamijenio je potom I.S. Svoboda koji je kao vrstan glazbenik vodio glazbu do 1912. kad ju je preuzeo ve spomenuti praški diplomant Josip Jellinek. Za njega Zvonko Richter kaže da je bio jedan od najdarovitijih maestra koji su vodili križeva ke glazbenike koje je nau io svirati i simfonijska djela, a osim limene glazbe vodio je i guda ki orkestar (Richter 1982). Topovi s bojišnica Prvog svjetskoga rata zaglušili su i ugasili križeva ku glazbu, a tek dvije godine nakon završetka, polovicom 1920. objavljen je u novinama, hrvatskim i eškima, oglas o obnovi križeva ke glazbe uz poziv zainteresiranim glazbenicima o mogu nosti zaposlenja u javnim i gradskim službama u Križevcima. Bio je to pravi potez jer mnogi nezaposleni eški majstori, razni stru njaci, obrtnici vidjeli su u tome pravu životnu priliku i doselili su u Križevce predvo eni kapelnikom Hrazdirom. Dobili su posao uz obvezu da sviraju najmanje jedan instrument u gradskoj glazbi. Tu su zasnovali obitelj i ostali raditi do mirovine, a ostali su svirati i u mirovini. No, kapelnik Hrazdira je ostao u Križevcima samo nekoliko mjeseci pa je nakon njegova odlaska usko io doma i glazbenik Matija Pajor, sve do ponovnog povratka iz eške Josipa Jellineka 1922. On je ponovno podigao ukupni glazbeni život na zavidnu razinu, isti e Zvonko Richter, iji su roditelji tako er doselili iz eške odazvavši se na objavljeni poziv. Tako je otac Franjo postao upravitelj Gradske groblja i glazbenik u gradskom orkestru. I on i drugi eški glazbenici najviše su se obradovali maestru Jellineku i njegovu na inu rada u želji da amaterski sastav dosegne visoku profesionalnu razinu glazbenih izvedbi. Ljeti su se održavala dva promenadna koncerta tjedno u gradskome parku, jedan etvrtkom u 20 sati, a drugi nedjeljom u 10 sati, zapisao je u svojem dnevniku Franjo Richter. U Hrvatskom domu održavani su i guda ki koncerti, svirale su se arije iz poznatih opereta, pratile dje je igro inke. O slavi i

umije u križeva kih glazbenika iz tog vremena svjedo i podatak da su ih pozivali kao poja anje orkestri iz Bjelovara, Koprivnice, Varaždina i Zagreba. Nakon smrti Josipa Jellineka 1929. godine glazbeni život u Križevcima odvijao se pod ravnanjem prof. Vjekoslava Hranilovi a zvanog Pipica, koji je istodobno bio orguljaš u crkvi. Njega je, pak, više od limene glazbe, zanimalo rad s guda kim orkestrom, pjeva kim društvom i crkvenim zborom, pa je odlučeno da ga zamijeni Matija Pajor koji je već imao dobrog iskustva s vo enjem limene glazbe. On je istodobno s vo enjem glazbe podupravao i mlade glazbenike za popunu gradskog orkestra.

Tridesetih godina prošloga stolje a pokroviteljstvo nad Gradskom limenom glazbom preuzima Dobrovoljno vatrogasno društvo, pa glazbenici sviraju na vatrogasnim susretima, priredbama i zabavama pod ravnanjem Matije Pajora sve do 1939. godine. Tada dirigentom postaje Josip Straka, koji je radio kao službenik na gradskoj vagi, ravnaju i limenašima i u otežanim uvjetima tijekom Drugog svjetskog rata kada su mladi glazbenici bili unovani. Sa završetkom rata na zahtjev mjesne vojne komande osniva se 26. svibnja 1945. glazba s 22 glazbenika, a ravnanje je povjereno ponovno Josipu Straki. Svi su glazbenici povojni i odjeveni u odore NOV-a, te su smješteni u četiri prostorije na drugom katu Hrvatskoga doma, gdje su za njih postavljeni vojni kreveti i osigurana prehrana iz vojni ke kuhinje. Bio je to pravi kasarnski režim, prisjeća se Zvonko Richter koji se i sam našao među odabranim glazbenicima na povratku iz rata koji je proveo sviraju i u Domobranskoj zrakoplovnoj glazbi u Zagrebu. Već drugi dan nakon povojni enja, 27. svibnja 1945., križevci su glazbenici morali svirati na promenadnom koncertu na današnjem Nemi evom trgu. Po vojnoj su naredbi gotovo svaki dan morali svirati u parku i podizati gra animo dobro raspoloženje i polet, ili pak u komandi grada. To je trajalo dva mjeseca kad je stiglo naravno da se vojna glazba ipak raspusti, jer je vjerojatno njezino održavanje bilo preskupo. Iako su skinuli vojne uniforme glazbenici su nastavili svirati, ponovno pod okriljem Dobrovoljnog vatrogasnog društva. U to vrijeme direktor Glazbene škole prof. Josip Kraus, po vokaciji violinist, sastavio je komorni orkestar koji ubrzo osim u Križevcima veoma uspješno nastupa na gostovanjima u Bjelovaru, Koprivnici, Ludbregu, sve do Bakra. Na jednom regionalnom natjecanju u Bjelovaru orkestar je osvojio prvu nagradu.

Istodobno je od 1945. do 1956. u gradu djelovao i plesni džez orkestar sa sedam svirača a pod vodstvom Zvonka Richtera. Limenu glazbu je sve do smrti 1950. vodio Josip Straka.

Polovicom studenoga 1951. održan je sastanak prijatelja glazbe, aktivnih glazbenika iz Limene glazbe, Orkestra, HPD-a „Kalnik“, tamburaške sekcije, predstavnika gradske vlasti koji su pokrenuli inicijativu da se utemelji Glazbeno društvo. Osnivačka skupština je održana 21. prosinca 1951. kada su prihvaćena i pravila Glazbenog društva grada Križevaca kojima se u sastavu društva ustrojava limena glazba, guda kitrio, kvartet, kvintet ili orkestar. Jedna od zadaća a novoosnovanog društva bila je usmjerena *brzom i uspješnom uzdizanju širokih narodnih masa na viši kulturni stupanj, te da okuplja radnike, namještenike i ostale građane koji se žele baviti muzikom radom...* (Zapisnik 1953).

Prvim predsjednikom imenovan je odvjetnik dr. Vladimir Kovačević, za tajnika je izabran uitelj Slavko Eimovi, a za blagajnika Dragutin Vrhovak i Vaclav Šlajs. Na mjesto ravnatelja Limene glazbe ponovno je treći put došao Matija Pajor.

Glazbeno društvo se obratilo za pomoć DVD-u (Pravila 1951) da mu ustupi glazbala u vatrogasnom vlasništvu, a gradskim i kotarskim vlastima za novane potpore. Za vježbe Limene glazbe ustupljen je prostor u suterenu Hrvatskoga doma. Među ostalim prigodama limenaši su svojim kora nicama i sveanim skladbama uveli ali otvorenje malog bazena na gradskom kupalištu u ljetu 1952., a dvije godine kasnije, u ljetu 1954. svirali su i na otvorenju olimpijskog bazena uo prve križevke vaterpolo utakmice između reprezentacija Jugoslavije i Egipta. Na probe i nastupe članovi su pozivani službenim okružnicama. *Prva okružnica od 21. svibnja 1954.: Obavještavaju se drugovi glazbenici da danas ne sviraju kod dolaska štafete JNA budući da sa istom dolazi vojna muzika iz Bjelovara, već naša glazba svirati kod isprave iste sutra u pol devet sati prije podne* (Okružnica 1954).

Pismeni poziv su morali potpisati svi članovi Limene glazbe, Matija Pajor, Valent Požgaj, Vaclav Šlajs, Slavko Siladi, Stjepan Šerer, Nikola Bajer, Djuro Dvoržak, Antun Levak, Zvonko Richter, Ivan Mladi, Marijan Pavić, Ivan Funjak, Stjepan Lovriša, Eduard Pribilović, Branko

Peremin, Franjo Richter, Ivan Saboli, Ivan Mihali, Ivan Jaki.

Uo i proslave 32. Divizije NOV 1958. Limena glazba se izborila za nabavu 20 novih glazbala na trošak gradskog prora una. Nakon smrti Matije Pajora 1960. godine brigu o Limenoj glazbi preuzeo je Božidar Brozovi, upravitelj Glazbene škole, koji je ujedno sam poduo avao podmladak puha a. Brozovi a povremeno na javnim nastupima zamjenjuje Zvonko Richter, koji nakon njegove smrti 1970. godine postaje i dirigentom. Svira se u Križevcima uz državne blagdane i druge prigode, nastupa na Križeva kom velikom spravišu, a Richter posebno pamti uspješan koncert u paviljonu na zagreba kom Zrinjercu 1. lipnja 1972. Bio je to svojevrsni labu i pjev limenaša u starome sastavu. Sve eš e svirali su jedni drugima na ispra ajima do posljednjeg po ivališta kod Svetoga Roka. Zadnji službeni nastup imali su 11. listopada 1975. prilikom otkri a spomenika djeci žrtvama Drugog svjetskog rata pred gornjorije kim dvorcem gdje se nalazila osnovna škola (Richter 1982). Zadnji akordi stare glazbene garde, potomaka eške škole i nekadašnjih kapelnika s praških konzervatorija, utihnuli su službeno 26. listopada 1982. kada se Glazbeno društvo razdužilo starim glazbalima, notama i drugog inventara, koji je predan Glazbenoj školi Alberta Štrige pri tadašnjem Narodnom sveu ilištu. Možda glazbeni duh nekadašnjeg studenta Josipa Jellineka s praškog konzervatorija (s po etka ove glazbene pri e) zatitra u rukama današnje ravnateljice škole prof. Branke Špoljar i podsjeti na sve one koji su prije jednog stolje a i više po eli skladati ovu nedovršenu križeva ku simfoniju, na kojoj rade novi naraštaji glazbenika i njihovih u itelja.

LITERATURA

GUNDRUM-ORIOV ANIN, Fran (1904): *Do ek bana Jella i a u Križevcu dne 11. srpnja godine 1848*. Tisak dioni ke tiskare, Zagreb.

RICHTER, Zvonko (1982): *Glazbeni život u Križevcima od 1871. do 1975, odnosno 1982. godine* (rukopis).

VIDA I, Kvirin (1993): *Topografi no-poviestne crte slobodnog. i kraljevskog grada Križevca*. Matica hrvatska, Križevci.

O gradskoj glasbi, *Križev anin*, tjednik za gospodarstvo, zabavu, pouku, obrt i trgovinu (ime autora izostavljeno), 13. sije nja 1906.

Okružnica Glazbenog društva grada Križevaca (rukopis), br. 23/54, 21. svibnja 1954.

Pravila Glazbenog društva grada Križevaca (rukopis), 22. prosinca 1951.

Zapisnik Glavne skupštine Glazbenog društva grada Križevaca (rukopis), 6. velja e 1953.

Zapisnik Glavne skupštine Glazbenog društva grada Križevaca (rukopis), 28. sije nja 1954.

Summary

Contribution to the History of the Brass Bands in the City of Križevci until the Year 1982

Key words: brass band, bandmaster, conservatoire, orchestra, Križevci, history

Thanks to the former Music Institute as the precursor of the present School of Music Albert Štriga, but also the excellent experts, who had come to the city under the mountain of Kalnik from reputable European conservatoires in order to teach and guide future musicians, musicians receive an organized education in Križevci for over 170 years. Four Tzech bandmasters arrived in Križevci with the diploma of the conservatoire in Prag, and one Polish with the diploma of the conservatoire in Berlin. After World War I, numerous Tzechs were hired in the public services of Križevci under the condition that they play in the City Brass Band. A rich musical heritage was created and a musical culture, promoted by orchestras, bands and choirs was achieved. (Translated by Marina Bertovi)